

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.D. Iacobi Marchantii Vitis Florigera

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

9. De adoratione in spiritu & veritate in Sacrificio Missæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56381)

Iudeos De-
us occidi
noluit, sed
dispersi-
& quare.

Psal. 89.

Vide Ribe-
ramin. c. 1.
Aug.

Vide Tiri-
num in il-
lum locum
Matt. 2.

ipsi rursus inferendi sint in radicem, ex qua excissi sunt ob incredulitatem. Hinc etiam Deus Iudeos licet incredulos, noluit occidi, sed voluit dispergi ad fructum Gentilium. Vide S. Aug. in Ps. 89. ubi inter cetera sic habet: *Iam factum est, per omnes gentes dispersi sunt Iudei, ut testes forent iniquitatis sue, & veritatis nostrae. Ipsi habent codices, de quibus prophetatus est Christus, & nos tenemus Christum. Et si aliquando aliquis paganus dubitaverit, dum ei allegamus prophetias de Christo, & obstupescit, putans à nobis conscriptas, de codicibus ipsorum Iudeorum probamus. Hæc ille. Quia ergo salus ex Iudeis est, Deus tandem regnum suum consummabit ex illis, per Enoch & Eliam reliquias Israel convertens. Et tunc eis manifestabitur Arca, & Tabernaculum, & Altare incensi, quæ abscondit Ieremias Propheta, de quibus specialis fit mentio in Scriptura, ubi etiam dicitur: *ignotum fore locum, donec congreget Deus congregationem populi sui. Quod futurum in fine mundi, intelligunt S. Epiphanius, S. Dorotheus Martyr, Episcopus Cypri, & multi recentiores Interpretes. Ideo autem manifestabitur tunc, ut Iudei conversi cognoscant se in Christum credendo, veteres Patriarchas & Prophetas imitari, & veros esse Abraham filios & Moysi discipulos; cum viderint Ieremiam Prophetam suo tempore impletam, & se Arcam habere, quam majores sui caruerant. Itaque convertentur ad vesperam, & famem patientur ut canes, lingentque sanguinem & vulnera Salvatoris cum fidei aviditate, & ex illis salutem elicient.**

LECTIO NONA.

De adoratione in spiritu & veritate in sacrificio Missæ.

Christus Dominus post cultum Samaritanorum, & eorum sacrificia, post Iudeorum quoque cultum & eorum in sacrificiis ritum, asserit novum cultum & novam adorationem futuram, quæ sit adoratio in spiritu & veritate, & non tantum in figuris & umbris. ideoque rectè hinc colligitur successio veræ adorationis, hoc est veri sacrificii in nova lege; quod quidem est ipsum sacrificium Eucharistiæ, in quo Deus adoratur ab homine quotidie, cum professione servitutis, & divini supra se domini, humillimâ agnitione & veneratione. Et hæc est oblatio munda, quæ offertur, & sacrificatur in omni loco, ab ortu solis usque ad occasum, ut prædixit Propheta, & quæ succedere debebat sacrificiis legalibus cruentis & immundis. Munda quidem oblatio, quia corpus hic mundissimum & virgineum offertur à Spiritu sancto munditiæ omnis auctore efformatum, & munditiæ Fonti, Divinitati se unicum. Munda quoque, quia nulla offerentis potest malitia aut immunditia maculari. Munda denique; quia mundandi vim habet & efficaciam, longè aliam quàm legalia sacrificia, quæ à quibusdam legis & carnis immunditiis expiabant;

Malach. 1.

Sacrificium Euchar.
oblatio munda
multis modis.

ipsa autem internam immunditiam obtergit in spiritu & veritate, facitque conscientiam mundam ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi. Præterea, cum antiqua sacrificia multo cruce & pinguedine templum instar macelli confpurarent, istud sacrificium nostrum in rebus purissimis ceteris, dum sub symbolis & panis & vini fit incoerentia & myrica purissimaque immolatio Deificæ carnis, divinique Sanguinis. Et hæc oblatio munda, omni loco, hoc est in omni morbis parte, in Asia, in Africa, in Europa, in America, in Iaponia, in India offertur; per quam magnum fit nomen Domini inter Gentes, repudiato sacrificio & templo Iudeorum, Imò offertur omni tempore, omnibus horis, Nam licet Ecclesia non soleat nisi à matutino tempore ad Meridielem usque illud offerre: ob situm tamen diversarum Provinciarum, contingit fere singulis horis offerri, quia dum nobis Sol in Meridie est, aliis in Aurora est. Atque etiam propter hoc rectè vocatur *Iuge sacrificium*, apud Daniellem Prophetam; quod quidem conabitur abolere Antichristum, non tamen ex toto poterit. Quamvis enim tunc publice & propalam aliquo tempore cessaturum sit, tamen in locis occultis offeretur, non obstant persequutionis acerbitate, in speluncis & sylvis adhuc Missa celebrabitur.

Hæretici nostri, Antichristi Præcursores & Mactatores, hoc sacrificium, hæcque adorationem Christianam & Eucharisticam, ubicunque possunt, lingua blasphema conscindere, manu violenta prohibere, calamo & stylo eradere conantur & expungere. Ecclesiamque Christi sine sacrificio & Sacerdotio efficere, Sed aberrant plane, & à Scripturæ sacræ veritate, & naturali ratione. Quæ enim unquam stetit Religio sine sacrificio & sine Sacerdotio? Audiant Venerab. Petrum Cluniacensem l. 1. Ep. 2. contra Petrobulianos, Missæ sacrificium negantes, eleganter hæc de re differentem, & hoc eodem argumento præclare dilataro, hæreticos omnes convincentem.

Primo enim ait, *Cur sacrificare Deo cæli terrigenas prohibeatis, cum hoc sit cultus divini & subditum Deo animi præcipuum indicium, ab ipso institutum? Cur servos Domini, homines Deo, conditori conditis, Redemptori redemptura famulari, & illi soli debitum venerationis genus reddat non vultis? Attende singula, & pondera. Nam hæc est ratio sacrificii primæva, recognitio domini divini, & protestatio servitutis nostræ, ac honoris summi debiti, quæ in nulla lege debet cessare.*

Secundo prosequitur, & interrogat: *Cur sacrificia Christiana, vobis Christianis (si tamen estis) displicent, cum sacrificiorum signo Deus suos ab alienis discrete veris, cum humanam servitutem ab humanis obsequiis, & honorem Creatori debitum ab honore qui homini debetur, hoc maxime signo distinxerit. Hæc est secunda ratio, etiam merito ponderanda.*

Ter-

Tertio addit, & dicta amplificat, specialiusque explicat: Mirum si Christiani à sacrificiis offerendis uni Deo arcantur, cum Patriarchæ, Prophetae, Iudæi, Gentiles, Fideles, ab ipso Deo ipsi Deo sacrificare cogantur? Mirum rursus est, sacrificium Divinum præcipuum Deitatis cultum de mundo nunc auferri, cum nunquam mundus retroactis generationibus absque sacrificiorum sacris fuerit?

Quarto probat hoc ipsum, & dum subiicit: Nam nec mundus in ipsis ignorantia tenebræ & nequitie sue, ita Deo perit, ut non haberet aliquos, qui per justitiam eum colerent, & per sacrificia colere demonstrarent. Unde ulterius infert: Si ergo doctrinam vestram novam mundus exaudiat, faciet quod nunquam fecerat: & more captivi vitæ illius populi sedebit absque Rege, absque lege, absque sacerdotio, absque Ephod & Teraphim: cumque Deo sacrificare cessaverit, & ipse Dei esse cessabit. Eruntque hic temporibus gratie, quod nunquam fuit nec tempore ire, ut Christianis Deo sacrificare cessantibus, cultus qui semper in mundo fuerat, omnino de mundo pereat: & qui Deum ritum suo colens, Deo subditus esse probatur, cultum ejus abiiciens, absque aliquo Deo prius esse videatur.

Tandem concludit, & quia hæretici nostri verum & proprie dictum sacrificium negantes tempore legis novæ, solum agnoscent sacrificium aliud quod spirituale, & improprie dictum ac generale (quale est sacrificium laudis in oratione, aut Dei precatione, sacrificium contritionis, sacrificium bonorum operum) eos refellit his verbis: Respondet vobis, O hostes Dei, Ecclesia Dei, se neque sine sacrificio esse, nec illo suo sacrificio aliud quam Corpus sui Redemptoris offerre. Offerit quidem illa Domino sacrificium spiritus contribulati, offerit sacrificium justitiæ offerit sacrificium laudis. Sed hæc improprie dicta sacrificia sunt. Offerit ergo longe acceptabilius sacrificium, eam scilicet qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatam Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuæ, ad servendum Deo viventi. Offerit Agnum Dei, qui tollit peccata mundi, qui immolatur non moritur, nec divisus minuitur, nec comestus consumitur. Offerit illum pro se ipsa, qui se obtulit pro ipsa: & quod ille fecit semel moriendo, hoc illa facit semper offerendo. Hæcenus ille claris, & disertis ac efficacibus verbis, rationibusque.

Hæc est igitur oblatio & adoratio illa Christianorum, in qua, tanquam veri adoratores, adorant Patrem in spiritu & veritate, & opponitur oblationi & adorationi Samaritanorum, quæ erat in falsitate & ignorantia; adorabant enim quod nesciebant, quia de eo non recte sentiebant, quem loco & monte conscriptum putabant. Opponitur quoque oblationi & adorationi Iudæorum, quæ consistebat in rebus corporalibus, quæ erant umbra & figuræ futurorum: aliæ autem umbra & figuræ nunc cessant & consummatæ sunt in hujus sacrificii oblatione. Unde S. Leo serm. 2. de Pass. sic loquitur in hæc rem: Nunc carnalium sacrificio-

rum varietate cessante, omnes differentias hostiarum una corporis & sanguinis Domini implet oblatio: ut sicut unum est pro omni víctima sacrificium, ita nunc de omni gente sit regnum.

Neque solum hoc sacrificium nostrum unicum uni Deo oblatum, in quo summo honore adoratur, excludit sacrificium Samaritanorum aut Iudæorum, sed etiam omnia sacrificia Gentium, quæ cæcitate decantæ, falsos Deos adorabant, & variis victimis illos colebant. Diversæ enim Nationes diversos sibi Deos cultu erroneo & victimis diversis coluisse, constat ex illis qui de victimis Gentium rescripserunt.

Sic Cretenfes & Libyæ populi Iovem, Carthagenfes lunonem, Thracæ Herculem, Thebani, & Arabes Bacchum colebant.

Sic in Delphis adorabant Apollinem, in Cypro eos coluenerem, in Athenis Mineram, in Ephelo Diana-

nam, in Epidaurò A Esculapium.

Sic Itali Martem, Galli Mercurium, Scythæ Solem, Siculi Vulcanum, Ægyptii Osirim & Isidem sibi elegerant adorandum, sicut & Lacedæmones Neptunum & alii Eolium; quos omnes Deos in specialibus adorabant idolis.

Sic & in sacris Literis mentio fit de diversis Diis in variis idolis adorati solitis specialissime per aliquas Provincias. Nam mentio fit de Dagon idolo Philistinorum; de Moloch idolo Ammonitarum, de Baalim idolo Assyriorum, & 3. Reg. 18, aliis.

His autem suis Diis & idolis cum adoratione specialia sacra faciebant, specialibus victimis & sacrificiis certo tempore immolatis. Saturno namque homines immolabant, Marti & Soli equos, Vulcanò ignem Neptuno taurum, Baccho vinum & hircum, Iovi bidentes & crateres sanguine ple-

nos & vino, A Esculapio Gallum, Cupidini sagittas, Osiri bovem, Priapo asinum.

Sic & illis quas Deas appellabant, cum adoratione specialia dicarunt in suis sacrificiis victi-

etiam victimas. Nam Veneri testudinem, Dianæ cervam, Cereri spicas, Mulis picam, Iunoni agnellam can-

didam, Proserpinæ ovem nigram sacrificare soliti sunt.

Sed ad quid hæc omnia referimus vix relatu digna? Hoc certe eo solum sine, ut consilet quod Christi & Evangelii luce coruscante, disparuerint omnes hæc tenebræ, & excussi fuerint tanquam vesperiliones omnes hi Di, in montibus & collibus, in speluncis & abditis locis, perque varios lucos sine luce adorati, quia successit. Adoratio in spiritu & veritate per veros adoratores Patris, dum venit hora. Dum enim per verum & unicum Eucharistiæ sacrificium in fide, spe, charitate, & Spiritu Sancto oblatum, cœpit unitas, dignitas, majestas Dei agnoscere & adorari; explosa sunt inania Deorum & nomina & numina, cum adoratione sua. Hoc significatum dicimus, cum de Samaritanis, in quibus & aliæ gentes subindicantur, pronunciat Dominus:

Ventes.

Refelluntur hæretici spirituale aliquid sacrificium agnoscen-

Sacrificii Eucharistiæ oblationi Iudæorum apponitur.

Speciales Deorum victimæ.

Deæ suæ etiam victimas.

Veniet hora, quando nec in monte hoc adorabitis, nec in domo hoc adorabitis, quia ubi adorabitur, ibi est spiritus & veritas. Hic latius potest tractari de Missæ sacrificio, ex his quæ à nobis dicta sunt in Candelabro Mystico, Tract. 4. Leq. 13. uf. que ad finem.

mus quid oremus, ipse autem Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, hoc est, postulare nos facit & ingemiscere, ut interpretatur SS. Doctores.

LECTIO DECIMA.

De adoratione in spiritu & veritate, ex SS. Patribus.

Que sit adoratio in spiritu & veritate.

VT plenissime constet, quænam sit adoratio in spiritu & veritate, varias SS. Patrum hac de re interpretationes hic in memoriam reducere iuvat. Nam ultra hoc quod diximus adorationem in spiritu opponi corporeis figuris ac cæremoniis Iudæorum, adorationem vero in veritate, erroris Samaritanorum & falsis dogmatibus eorum, quæ est literalis explicatio & communis, sublimius adhuc aliquid indicare docent SS. Patres.

Resp. 1. ex S. Athanasio.

Primo quidem S. Athanasius epist. ad Serapionem, cum hic dicitur, in spiritu, intelligit Spiritum Sanctum; cum additur, in veritate, intelligit Filium: ita ut adoratio in spiritu & veritate, sit adoratio Patris in Filio, & Filii in Spiritu Sancto, sive adoratio Patris & Filii & Spiritus Sancti in Trinitate perfecta. Quam adorationem veri adoratores exhibent, per idem scientes quid adorent, in terris, sicut per claram intuitionem sciunt Angelus & Beati quid adorent in caelis. Utrobique enim idem adoratur: Pater adoratur, qui est principium sine principio: Filius adoratur, qui est æterna veritas & Sapientia Patris: Spiritus Sanctus adoratur, qui est utriusque amor & connectio. Eteadem adoratione adoratur Pater & Filius, Spiritus Sanctus, quia eadem eis competit potentia, sapientia, bonitas, misericordia, gloria, immensitas, æternitas, majestas, divinitas, & infinitæ aliarum perfectiones in eis æquales sunt, & idem sunt, & obiectum æternæ adorationis sunt. Dicamus ergo, quod illi adorent Patrem in spiritu, qui Spiritum Sanctum agnoscunt, & Spiritum adoptionis receperunt, in quo clamant. Abba Pater. Dicamus etiam, quod illi adorent Patrem in veritate, qui Iesum Filium Dei agnoscunt, & in illo manent, qui dicit: Ego sum Veritas; ac si Patrem invocant & orant in nomine Filii, utrique supremum honorem exhibendo, sicut & Spiritui Sancto ab utroque procedenti.

1. Cor. 12.

Rom. 8.

Nec mireris, quod hic præponitur Spiritus Veritatis, quia sicut nemo venit ad Patrem nisi per Filium, ita nemo Filium cognoscit nisi per Spiritum Sanctum, dicente Apostolo: Nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto. Imò adoratio ipsa opus est ipsius Spiritus Sancti, qui in nobis est, & nos ad Patrem orandum & adorandum excitat, ita ut propterea dixerit Apostolus: Nesci-

Secundo, idem S. Athanasius, quest. 60. ad Antiochum, aliam subijcit interpretationem, dum præmissa interrogatione hac: Qui sunt adoratores in spiritu & veritate? sic respondet: Eius sunt qui in deserto & montibus, in spelæis & cavernis terra habitabant, qui circa congregationem Ecclesie, per bona opera, Dei Spiritu illuminati, in spiritu & veritate adorant Deum & Patrem qui in celo est: qui irreprehensibiliter vivunt, & Deum simul religiose & reverenter adorantes, omni pietate & honestate virtutum relucens, nec opus habent Ecclesie, aut loco huic rei destinato, sed ipsi semetipsos templa faciunt, quovis loco bonis operibus & ubique Deum placant. Hæc ille. Cui conforme est, quod S. Augustinus Tract. 34. in Ioann. pro adoratione & oratione in spiritu & veritate sic admonet: Quisquis supplicaturus Deo locum aptum & sanctum requirit, interrogat tua munda: & inde omnia mala cupiditate depulsa, prepara tibi in cordis tui pace secretum. Voles in Templo orare, in te ora: & ita age semper, ut Dei Templum sis. Ibi enim Deus exaudit, ubi habitas. Hæc S. Aug. Hoc quoque referri potest illud Domini apud Matthæum: Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & ora Patrem tuum in abscondito.

Sic et Maria Magdalena in sua caverna latens, Patrem adorabat in spiritu & veritate per triginta annos hominem non vident, & septies in die ab Angelis elevata ad adorandam SS. Trinitatem inter cælestes choros.

Sic Maria Aegyptiaca per quadraginta septem annos templum non vidit, nec in eo adoravit; sed ab hominum sciencia consortio, Patrem in spiritu & veritate adorabat in locis desertis.

Sic & ipse S. Athanasius persecutioni cedens, sex annis in cisterna sicca delituit, nec Solem, nec homines, nec templum vidit: nec tamen propterea desistit adorare Patrem in spiritu & veritate. Sic & alii innumeri Anachoretæ & deserti incolæ; qui potuerunt dicere cum Propheta: In terra deserta in via & in aquosa sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Quasi dicat: In solitudine, quæ vigiliis hominum non teritur & quæ arida est, & aquis carens, te colui & adoravi, contemplans tuam potentiam; non minus quam si essem in Templo tuo sate Sanctum Sanctorum.

Perperam tamen hæretici, dicti Massiliani præterea (quorum meminit S. Augustinus ser. contra Arianos & Donatistas, & epist. 50. ad Bonifacium) ex heretico hoc loco: Nec in monte hoc adorabitis, nec in domo hoc adorabitis, negarunt olim utendum esse templis. Quos secuti sunt nostro sæculo nonnulli Hæretici, circa annum 1547. qui dixerunt: Caleularii, quia Templo non ingrediebantur, sed suis contenti domesticis tenebris, intra privatos parietes orationes suas

Resp. 2. ex Athanasio & Aug. Exempla SS. adorationem in spiritu & veritate. Exempla SS. adorationem in spiritu & veritate.